

УДК: 821.161.2:82-31

ХОМ'ЯК Т. В.

**«...ЙОГО ГОЛОС – ЦЕ Є ГОЛОС НАРОДУ» (РЕЦЕПЦІЯ
ОСОБИСТОСТІ Й ТВОРЧОСТІ Т. ШЕВЧЕНКА В
ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧИХ ПРАЦЯХ В. ПЕТРОВА)**

*Стаття присвячена трактуванню особистості та творчості
Т. Шевченка в літературознавчих роботах В. Петрова.*

Ключові слова: жанр, концепція, науковість, поема стаття, стиль.

Українські письменники, які перебували в еміграції, активно зверталися в різний період своєї літературної діяльності до осмислення творчості й місця Т. Шевченка в літературному процесі. Варто назвати В. Барку, Б. Лепкого, Н.Лівицьку-Холодну, Є. Маланюка, Яра Славутича... У цьому ряду чільне місце займає і В. Петров (Домонтович), відомий письменник, вчений. Об'єктом дослідження його статті ще не стали. Лише зрідка залучались до літературознавчого аналізу з приводу фахових розмов на певні теми, як, скажімо, С. Павличко. У досить змістовному курсі лекцій Л. Скорини (Література та літературознавство української діаспори. Друге видання. – К.: Брама-Україна, 2005. – 383 с.) про них навіть не згадано. Найвідоміші три літературознавчі розвідки В. Петрова про Т. Г. Шевченка: «Тарас Шевченко як поет нації», «Провідні етапи розвитку сучасного шевченкознавства», «Естетична доктрина Шевченка». У 2011 році з'явився друком двохтомник «Зарубіжне шевченкознавство» за участю Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України та Української Вільної Академії Наук у США. Завдяки цьому виданню стали доступними раритетні вже на сьогодні тексти, зокрема, і статті В.Петрова. Увага дослідника до постаті і творчості Т.Шевченка велика. Так, на Шевченківській конференції всіх груп УВАН (Української Вільної Академії Наук), яка відбулася 24-25 квітня 1946 року в Авгсбурзі, В. Петров виголосив наукову доповідь «Етапи розвитку шевченкознавства за останнє двадцятип'ятиліття» (більшість тем доповідей

було видозмінено, уточнено порівняно із задекларованими у програмі (первісний варіант цієї звучав: «Розвиток шевченкознавства за 25 років»). Деякі доповіді згодом було опубліковано в збірнику «Шевченко та його доба». Сюди увійшла й стаття В. Петрова «Провідні етапи розвитку сучасного шевченкознавства». На третій Шевченківській конференції УВАН (17-19 березня 1948 року в Регенсбурзі) В. Петров виступив із доповіддю «До проблеми естетичної концепції Т. Шевченка». Відома й праця В. Петрова «Куліш і Шевченко» (1925). До збірника вона не увійшла, оскільки хронологічно не збігалась із вищеназваними й написана була ще до еміграції.

Стаття «Тарас Шевченко як поет нації» вперше була надрукована в 1946 році за підписом «В.Петренко». Дмитро Штогрин у листі до Юрія Шевельова від 14 лютого 1985 року стверджує, що «під псевдонімом «В. Петренко» схований Віктор Петров. Про це поінформував Микола Мартинюк, який був одним із редакторів серії «Бібліотека «Самостійника». Те, що автор статті В.Петров, підтвердив і В'ячеслав Брюховецький, аргументуючи свою думку і на підставі стилістики статті, й виголошених у ній думок [1,43]. Підзаголовок: До 85-ліття з дня смерті. За епіграф В. Петров узяв слова: «Не плачте, братія: за нас / І душі праведних, і сила / Архистратига Михаїла, / Не за горами кари час...»

Композиційно стаття В. Петрова складається з чотирьох розділів, означених графічно із назвами, в яких сконденсовано основну думку кожного з них, які є квінтесенцією до розуміння їхнього змісту: I «Шевченко й народ», II «Кобзар» і ми», III «Гайдамаки», IV «Тарас Шевченко й Кирило-Мефодіївське братство». Автор статті зауважує вже на її початку, що «людство знає книги, до яких воно звертається протягом тисячоліть як до живих джерел, що в них завжди можна зачерпнути для себе життєдайну силу» [2, 43] і стверджує, що «такими книгами для всіх народів цілого світу є Біблія, Євангелія, Апокаліпсис» [2, 43]. Наголошуючи на важливості Біблії для Англії, книги бельгійського письменника Шарля де Костера про Тіля Уленшпігеля («прекрасну й пристрасну») про боротьбу Голландії проти

Іспанії за свою національну незалежність, отож дуже потрібну для Голландії, В. Петров говорить, що вона є «книгою про народ, а не книгою народу [2, 44]. Впевнено і безапеляційно сприймається у цьому контексті його твердження: «І лише український народ з усіх народів світу володіє такою книгою, в якій сам народ живе своїми власними почуттями. Це «Кобзар» Тараса Шевченка. Це книга не про народ, а книга народу» [2, 44]. Слова «про народ» і «книга народу» виділено курсивом. Як і деякі інші діаспорні дослідники, скажімо, В. Барка, В. Петров сміливо зазначає: «Кобзар» Тараса Шевченка – це біблія українського народу. І якщо якийсь народ і має біблію народу, то це український народ» [2, 44]. «Кобзареві» цілком справедливо надається особливе місце, хоча в ряду «стрижневих», «провідних» книг інших народів названо неординарні вагомні книги письменників інших (драми Шекспіра, «Фавст» Гете, поема Данте, «Дон Кіхот» Сервантеса). При зіставленні їх йдеться, як зауважує автор, «виключно про градацію народності цих книг і творів» [2, 44], а лише в «Кобзарі» Т.Шевченка «книга й народ виступають у своїй прямій і безпосередній тотожності» [2, 44]. Автор статті осмислює шляхи пізнання й художнього відображення народу П. Кулішем, Марком Вовчком, Б. Грінченком, О. Стороженком, М. Коцюбинським (детально не аналізуючи, а лише подаючи висновок спостережень). При цьому вказує на своєрідність шляху Т. Шевченка: «У нього інші взаємини з народом» [2, 45]. На думку В. Петрова, справа не лише в тому, що Т. Шевченко вийшов з народу. Різниця між ними, вважає В. Петров, у тому, що «Куліш творив ззовні; Шевченко зсередини. Для Куліша народ був об'єктом – об'єктом його наукових студій; для Шевченка – суб'єктом» [2, 45]. Шевченко говорить про особисте, але «про своє він каже голосом свого народу. Адже ж його голос – це є голос народу» [2, 45]. Цікаво, що проблему самотності творів Т. Шевченка автор пов'язує і з проблемою перекладу. Він переконаний, що їхній переклад на інші мови світу особливо яскраво підкреслює своєрідність творчості поета. Вважає, що драми Шекспіра, поему Данте, «Фавста» Гете, «Дон Кіхота» Сервантеса

можна перекласти будь-якою мовою іншого народу, і вони при цьому не втратять своєї художньої досконалості. Існує лише проблема «мистецтва перекладача» [2, 46]. А ось «Кобзар» Т. Шевченка перекласти майже неможливо: «Тим-то й досі «Кобзар» лишається неперекладеним, а наявні переклади мають у більшості, жалюгідний характер. І ця художня неперекладність Шевченкового «Кобзаря» є найкращим свідченням того, що в «Кобзарі» Шевченка мистецтво – мова – народ становлять єдність, яку не можна розчленувати» [2, 46].

Справедливе твердження дослідника, що в історії літератури є твори, в яких мистецтво й народ становлять нерозчленовану єдність. Це передусім героїчний епос («Іліада» Гомера, ісландські саги, «козацькі думи»). Письменникам, окрім Шевченка, це не вдалось: «І лише Шевченко своєю творчістю спромігся довести, що творчість індивідуального письменника за наших часів можлива як творчість народу. У цьому і полягає сенс того, що він першу збірку з творів назвав «Кобзарем», який став для українського народу священною книгою нації, національною книгою українського народу!» [2, 46]. Таким містким і справедливим висновком завершується перший розділ статті. У другому розділі – «Кобзар» і ми» – зосереджено увагу на проблемі «Шевченко і сучасність», значення «Кобзаря» для українського народу, продовжено розвиток тез, започаткованих у першому розділі. Автор дає обґрунтовану відповідь на питання, «у чому духовна сила біблій» і «У чому духовна сила «Кобзаря» Шевченка». Відповідаючи на останнє, В.Петров стверджує: «В тому, що український народ у кожному годину своїх жорстоких життєвих випробувань, звертаючись до цієї книги, знайде в ній відповідь на кожен рух своєї думки і відгук на кожен порив свого серця. Пророка сила Шевченкового «Кобзаря» потрясає» [2, 47], «І на цьому бездержавному етапі свого національного існування український народ знаходить для себе творчий вияв свого духу в книзі Тараса Шевченка, що зветься «Кобзар» [2, 47].

Акцентуючи увагу на проблемі «Шевченко і сучасність», В. Петров апелює до поезії Кобзаря і цитує рядки, в яких, як йому здається, передано «чітко й кришталево ясно» їхні «сьогоднішні почуття»... «на чужині», чого не зміг би зробити «жодний сучасний поет»: «Ой нема, нема ні вітру, ні хвилі, / Із нашої України. / Чи там раду радять, як на турка стати, / Не чуємо на чужині».

На його думку, поезія Т. Шевченка не має часових меж: «І це ми, лише ми вигукуємо: «Ой повій, повій, вітре, через море, / Та з Великого Лугу, / Суши наші сльози, заглуши кайдани, / Розвій нашу тугу!» [2, 48].

Цитуючи поезію Шевченка, в якій подано «краєвидний опис України», автор статті застерігає: це не «опис ідилічної природи України» [2, 49]. «Шевченко – поет акції. Поет боротьби. І саме національної акції і національної боротьби: поет – націоналіст. У нього активне ставлення до дійсності. Він – борець. Його національне почуття – виборене почуття; і як виборене, воно не лише є почуття, але й свідомість: усвідомлена ідея революційної боротьби за ствердження нації» [2, 49]. І це, переконаний В. Петров, «якнайкраще простежується в поемі «Гайдамаки» Т.Шевченка, про яку й ідеться в третьому розділі, і яку він вважає одним з «найсильніших і найбільших творів Тараса Шевченка» [2, 49].

В. Петров демонструє свою обізнаність із критичними літературознавчими матеріалами про поему і глибоке знання її змісту. Він сміливо полемізує з опонентами, висловлює власні слушні судження й переконливо їх аргументує. Так, зокрема: «Ми дозволимо собі не згодитися ані з тим, що нібито «Гайдамаки Шевченка повстали як реакція на те, як «трактували гайдамаччину вороги», які змалювали гайдамак жорстокими насильниками, різунами, злочинцями, зрадниками й вбивцями, ані з тим, що нібито Шевченкові «Гайдамаки» – то є перший відгук і запис оповідань про Залізняка, Гонту, столітнього діда Шевченкового, почутих хлопчиком у дитинстві. Твір Шевченків не був ні продуктом літературної полеміки, ні записком народніх пересказів про гайдамаччину. Ми згодимось з іншим

твердженням, а саме з тим, що «національна свідомість вибухла в душі поета впрост спонтанно» [2, 50]. І далі думка автора підсилюється за допомогою вдало підібраних влучних і яскравих порівнянь: «Як незагоєна рана, що раптом відкрилася, почала кровоточити; як біль, що зводить судомою; як болюча ненависть, що пече, сліпить і мучить» [2, 50].

В. Петров порівнює долю Шевченка з долею Яреми – героя поеми «Гайдамаки». Як і в Яреми, у Шевченка після звільнення з кріпацтва «виростають крила, він досягає неба» [2, 50], «після років пригноблення він одразу випростовується в увесь зріст» [2, 50]. На думку автора статті, Шевченко міг би замкнутись у собі, відділитись від народу, відчутти себе митцем і паном, «жити лише в собі й лише для себе» [2, 51], а він («Шевченко – Ярема») «своє відчуття звільненості і лету перетворює на відкриття України» [2, 51]. Автор апелює до Шевченкового «Журналу», де описано цей психологічний перехід, «той злам, що стався в його душі, який зробив його з Яреми національним співцем України» [2, 51]. Шевченко, стверджує дослідник, усвідомлює себе національно і стає поетом. «Почуття краси – краси України - було для нього переходовим у цьому процесі творчого зросту. Він ототожнює своє «я» й «Україну». Він ставить знак рівності між собою й Україною.

«Плаче Україна... І я плачу», – заявляє поет. І це не просто побіжна нотатка, ні, це чітка дефінітивна формула, що в ній знаходить вияв усвідомлення себе як поета в суспільній укупності нації» [2, 51]. Ця теза прочитується не лише в «Гайдамаках», а і в посланні «Н.Маркевичу». Знову вдаючись до порівняння змісту твору і «Журналу» Шевченка, В. Петров стверджує: «Ця картина має в нього функцію символу: узагальнений образ України, символ України – нації. Степ, вітер, «в широкім полі воля», море, могили – так творить Шевченко національну символіку України» [2, 52].

У статті подано досить глибокий аналіз поеми «Гайдамаки» на рівні змісту й форми. Не оминув автор і проблему жанру, наголосивши, що це й історичний твір, і психологічний, і національний. Серед тем твору основну

увагу акцентовано на темі «крові», з якої «виростає тема «держави» [2, 54]. Аналіз поеми «Гайдамаки» здійснено в контексті тогочасного світового літературного процесу. До розгляду залучено романи Віктора Гюго «1793 рік» і Анатолія Франса «Боги прагнуть». Акценти розставлено об'єктивно. В.Петров підкреслює, що Гамелен у Анатолія Франса – «бліда маріонетка супроти Шевченкового Яреми, супроти цього палання почуття. У А.Франса прагнуть крові боги; у Шевченка – люди» [2, 55]. Слова «боги» і «люди» в тексті виділено курсивом. Автор стверджує, що Шевченко – поет-націоналіст і почуття «національної виключності доведено в нього до найвищого напруження, до останньої межі, до палання немов білим вогнем розпеченого заліза, але його націоналізм не є егоїстичним. Ідеї егоїстичного націоналізму він протиставляє ідеєю братського націоналізму» [2, 55]. Думку підтверджено цитатою з поеми «Гайдамаки». Як висновок, глибоко переконливо звучать апофеозом афористичні слова: «Шевченківський націоналізм вільний од гріха глухого і темного, скупого і духовно обмеженого егоїзму. У його прагненні волі для українського народу не було і нема нічого егоїстичного. Волю розуміє Шевченко не як свавілля, а як прояв звільненого духу, великодушність» [2, 56].

У четвертому розділі відтворено взаємовідносини Т. Шевченка і Кирило-Мефодіївського братства. Розмова спричинилась двома знаменними датами: 85 років з дня смерті поета і 100 років з дня заснування Кирило-Мефодіївського братства. Наголошено на тенденції відмежувати Т. Шевченка від цього братства і навіть протиставляти їх. Автор пояснює це відсутністю доступу до матеріалів про діяльність братства. Не можна, вважає він, сприймати на віру і матеріали слідства, оскільки підсудні (члени братства – Т.Х.) «воліли не компрометувати себе, а тим більше вони за всяку ціну намагалися вигородити Шевченка» [2, 57]. В. Петров постійно наголошує: «Шевченко не як усамотнений поет, а як чинний член політичної організації – ось теза, яку слід висунути супроти поглядів, що досі панували в шевченкознавчій науці» [2, 59]. «Шевченко у своїх визвольних змаганнях не

був самотній. Його ідеї і його плани не були особистими планами й ідеями, а планами й ідеями Організації» [2, 61]. Характерно, що через різні аспекти дослідження В. Петров проводить домінуючу ідею статті: творчість Шевченка «мала свідоме національне, націоналістичне скерування» [2, 61].

Виправданою і назрілою, як на час написання статті, є завершальна теза про неподільність Шевченка і Кирило-Мефодіївського братства: «Не можна уявити Братства без Шевченка й Шевченка без Братства. Сенс існування Братства виправдувався наявністю Шевченка, і, у свою чергу, поетична творча діяльність Шевченка знаходила собі організаційне, чинне завершення у факті існування й діяльності Братства» [2, 61].

Стаття «Провідні етапи розвитку сучасного шевченкознавства» має підзаголовок «З приводу книги П. Зайцева: «Життя Тараса Шевченка», Львів, 1939). Відправною точкою для роздумів послугувала книга О. Кониського «Тарас Шевченко – Грушівський. Хроніка його життя». Сорок п'ять років розділяють у часі виходу ці дві книги і цього достатньо, на думку вченого, щоб спостерегти ті ґрунтовні зрушення, які сталися за цей період у шевченкознавстві. Стисло і ємно їх можна означити так: «За цей період стався в основному перехід од «культу Шевченка» до «наукового шевченкознавства» [3, 62]. Стаття насичена цитатами. Автор здійснює глибокий кваліфікований огляд літературознавчих праць про Т. Шевченка, означивши, що початок «шевченкознавства» датується 20-ми роками ХХ століття. Наводить доречно слова І. Айзенштока: «Коли на Заході існує шекспіро- і дантологія, коли в Росії почали говорити за «науку про Пушкіна», про пушкінознавство, чи не час і нам на Україні підняти питання про «шевченкознавство», закласти ґрунт для систематичних робіт над великим українським поетом?» [3, 63].

В. Петров об'єктивно поціновує здобутки «шевченкознавства». Він зауважує, що літературознавство у 20-30 роки ХХ століття «з великим ваганням поборювало традиції народницького культу Шевченка й набувало літературного характеру» [3, 63]. Воно ще «виразно зберігало той

народницький напрямок» [3, 63], якого йому на початку ХХ століття надав Сергій Єфремов. Вплив Єфремова на шевченкознавство зберігався протягом тривалого часу. В. Петров наголошує, що й ті дослідники, які вважали себе противниками «єфремівщини», насправді в своїх працях мало відійшли від концепцій Єфремова (Ол. Дорошкевич, А. Річицький, В. Коряк, І. Стебун, Є. Шаблівський тощо). Вони вслід за ним підкреслювали демократизм Шевченка, визначали його як «борця з кріпацтвом», підкреслювали в Шевченкові його «мужицтво», «похмуре-чорне» в його житті тощо. В. Петров глибоко аналізує статтю С. Єфремова «Апостол правди», написану на 50-ті роковини смерті Т. Шевченка, багато цитує. Головна думка статті – підкреслення демократизму Шевченка. С. Єфремов висував тезу, що українська література – це традиційно мужицька література, а Шевченко – мужицький поет. Як серйозний науковець, а в цьому В. Петрову відмовити не можна, він був висококваліфікованим спеціалістом із науковим ступенем, автор статті надзвичайно уважний до фактів. Науковість – прикметна ознака статті. Отож не дивно, що він помічає в аналізованих розвідках усі нестиківки, розходження. Заслуговує на увагу зіставлення ним біографічного нарису про Т. Шевченка І. Стебуна і книги П. Зайцева. Достовірними даними він вважає ті, що наведені в праці П. Зайцева.

Вказуючи на два напрямки в шевченкознавстві, традиційно культовий і науковий, автор наголошує, що всі праці про Шевченка, написані у 20-30-ті роки ХХ століття, носять ще «переднауковий публіцистично-культовий характер» [3, 70]. На його думку, О. Кониський, С. Єфремов, А. Річицький, В. Коряк і інші, були аматорами, журналістами» [3, 71] і їхні праці носили «публіцистично-фейлетонний характер» [3, 71]. Докладно в статті розглянуто шевченкознавчі матеріали П. Зайцева і М. Шагінян, увагу акцентовано переважно на прикладах протилежності викладу біографічних моментів з життя Т. Шевченка в «культовій народницько-епігонській концепції, з одного боку, і антинародницькій, з другого» [3, 71]. Зауважуючи фактичні огріхи в книзі М. Шагінян, В. Петров найголовнішу заслугу її вбачає в бунті проти

«епігонства єфремовщини» [3, 74]. Щоправда, автор переконаний в обізнаності Шагінян із працею П. Зайцева, яка з'явилась друком на два роки раніше. Отож він не зовсім певен, чи М. Шагінян «цілком самостійно пішла на розрив з єфремовсько-епігонсько-народницькою схемою Шевченкової біографії, чи вона зробила це до певної міри під впливом праці П. Зайцева» [3, 75]. В. Петров ствердив, що М. Шагінян використала багато думок П. Зайцева, особливо в шостому, а також частково у другому і третьому розділах. Це зауважив і П. Одарченко в статті «Тарас Шевченко в радянській літературній критиці» [4, 233].

Продовжуючи полеміку з С. Єфремовим, В. Коряк вказує на позитивні здобутки П. Зайцева і М. Шагінян, зокрема йому імпонує, що остання рішуче повстала проти некритичної й ненаукової тенденції змальовувати біографію Шевченка в «похмуро-чорних тонах» і проти міфа про вплив Чернишевського на Шевченка, а висунула цілком протилежне твердження про вплив Шевченка на Чернишевського. Висновок такий: « У шевченкознавстві намітився злам, і вихід книжок П. Зайцева та М. Шагінян є етапами в процесі цього зламу» [3, 87]. Завершується стаття проєкцією в майбутнє: «На порядку денному стоїть чергове завдання – видання багатотомної наукової біографії великого українського поета-художника-дослідника» [3, 87].

У статті «Естетична доктрина Шевченка» (До поставлення проблеми)» продовжено роздуми про наукове шевченкознавство 20-30-х років ХХ століття. Розпочинається стаття твердженням : «Народництво створило культ Шевченка. Антинародники наважились на блюзнірство: вони зреклись Шевченка» [5, 88]. Увагу акцентовано на найголовнішому. Дослідник дорікає М. Зерову, що він не включив жодної статті про Шевченка у збірку своїх літературознавчих статей про письменників ХІХ століття. В. Петров пише про те, що М. Зеров цю свою збірку означив з полемічним викликом: «Від Куліша до Винниченка!» «Свою «Історію української літератури» він обірвав перед Шевченком; свою збірку почав після Шевченка. Шевченка він

обминув» [5, 88]. Думається, В. Петров дещо погарячкував. Не слід забувати, що М.Зеров творчості Т.Шевченка присвятив вісім лекцій, що за обсягом складають ледь менше п'ятої частини його курсу про літературний процес. Це засвідчує і В. Брюховецький [6, 261]. У статті йдеться про поетику Т.Шевченка, про його геніальність, яка проявилась в поезії, а не в малярстві, оскільки в «малярстві він починав із скорення, в поезії – з повстання» [4, 90]. Дослідник вживає поняття «шевченкізм» і вважає «найвиразнішим прикладом його поему «Великий льох».

У статті глибоко проаналізовано поеми Т.Шевченка «Сон», «Гайдамаки», «Великий льох», поезію «Чого мені тяжко, чого мені нудно», простежено еволюцію в творчості поета. Так, В. Петров стверджує: «Шлях творчого розвитку Шевченкового від «Гайдамаків» 1841 р. до «Великого льоху» 1845 р. ішов від історичної поеми до містерії. «Великий льох» зберігає ту саму революційну непримиренність, ту саму національну ненависть, що були властиві й «Гайдамакам». Але історизм втрачає точність історичного відображення. Шевченко розчленовує дійсність, дешифрує реальність. Тему революційного гніву, тему непримиренності перенесено в аспект метафізичної абстракції. З прямого показу ненависті зроблено містерію кари» [5, 93].

Після детального аналізу образно-поетичної системи поезії «Чого мені тяжко, чого мені нудно» дослідник доходить висновку: «Знадобилося 75-літнє розхитування канонічних стилів, щоб європейське мистецтво наших днів зімкнулось з тими принципами, що, ґрунтуючись на них, Шевченко свого часу творив свою мистецьку систему» [5, 94].

Стиль статей науковий. Вони відзначаються фактажем, посиланнями на джерела, доказовістю, полемічністю, кваліфікованим літературознавчим аналізом, глибиною і філософічністю висловленої думки, насиченістю цитатами з художніх текстів Т. Шевченка і літературознавчих та критичних розвідок про нього та його творчість; широким і вдалим, тонко підібраним контекстом у вимірах світової літератури, а не тільки української,

новаторським потрактуванням деяких проблем. Концепція розвитку шевченкознавства окреслена В. Петровим чітко, логічно, масштабно. На високому науковому рівні він зумів показати здобутки, втрати й перспективи шевченкознавства як на материковій Україні, так і в діаспорі.

Автор спробував розкрити і показати, що Т. Шевченко, послуговуючись словами Є. Маланюка, «являє собою ніби мікрокосм нації» [7, 15], що це «велетенське явище нашої культури й новітньої історії нашого народу» [7, 15].

ЛІТЕРАТУРА

1. Зарубіжне шевченкознавство (з матеріалів УВАН). Частина 1. — К.: Фонд сприяння розвитку мистецтв, 2011 — 353 с.
2. Петров В. Тарас Шевченко як поет нації / Віктор Петров // Зарубіжне шевченкознавство (з матеріалів УВАН). Частина 1. — К. : Фонд сприяння розвитку мистецтв, 2011. — С. 43—62.
3. Петров В. Провідні етапи розвитку сучасного шевченкознавства» / Віктор Петров // Зарубіжне шевченкознавство (з матеріалів УВАН). — К. : Фонд сприяння розвитку мистецтв, 2011. — Ч. 1. — 2011. — С. 62—88.
4. Одарченко П. Тарас Шевченко в радянській літературній критиці (1920 — 1960) / Петро Одарченко // Зарубіжне шевченкознавство (з матеріалів УВАН). — К. : Фонд сприяння розвитку мистецтв, 2011 — Ч. 1. — 2011. — С. 210—281.
5. Петров В. Естетична доктрина Шевченка. До поставлення проблеми / Віктор Петров // Зарубіжне шевченкознавство (з матеріалів УВАН). Частина 1. — К. : Фонд сприяння розвитку мистецтв, 2011. — С. 88—95.
6. Брюховецький В. Микола Зеров / В. Брюховецький. — К. : Рад. письменник, 1990. — 309 с.

7. Маланюк Є. Шлях до Шевченка / Євген Маланюк // Зарубіжне шевченкознавство (з матеріалів УВАН). — Частина 1. — К. : Фонд сприяння розвитку мистецтв, 2011. — С. 8—23.

ХОМЯК Т. В.

**«... ЕГО ГОЛОС - ЭТО ГОЛОС НАРОДА»
(РЕЦЕПЦИЯ ЛИЧНОСТИ И ТВОРЧЕСТВА Т. ШЕВЧЕНКО В
ЛИТЕРАТУРОВЕДЧЕСКИХ РАБОТАХ В. ПЕТРОВА)**

Статья посвящена трактовке личности и творчества Т.Шевченко в литературоведческих работах В.Петрова.

Ключевые слова: жанр, концепция, научность, поэма статья, стиль.

НОМЯК Т.

**«... HIS VOICE IS THE VOICE OF THE PEOPLE» (RECEPTION OF
T. SHEVCHENKO'S PERSONALITY AND CREATIVITY
IN V.PETROV'S LITERARY WORKS)**

The article is devoted to the treatment of T. Shevchenko's personality and creativity in V. Petrov's literary works.

Key words: genre, conception, scientific, poem, article, style.

Стаття надійшла до редколегії 2.10.2012 р.